

Tomàs Mallol i la ràdio, protagonistes de la IV Conferència de la Societat Catalana de Comunicació

— Ferran Cabellos —

La Societat Catalana de Comunicació, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, va celebrar la quarta conferència anual de cloenda del curs acadèmic el dissabte 11 de juny, al Centre Cultural de la Mercè de Girona. La jornada es va distingir, al matí, pel caràcter emotiu de l'acte de recepció del nou soci d'honor, Tomàs Mallol, i a la tarda, per la polèmica del debat "la ràdio en el llindar del segle XXI", que aplegà importants personalitats del món radiofònic. La celebració d'aquesta jornada científica va ser possible gràcies al suport de l'Ajuntament de Girona i la Caixa de Catalunya.

Enguany, a més de l'aportació de comunicacions dels socis i el col·loqui de la tarda, el programa va comptar amb dos fets importants afegits: la recepció com a soci d'Honor de Tomàs Mallol i Deulofeu, antic col·laborador de la Societat i col·leccionista de cinema i fotografia, i la presentació del número 1 de *Gazeta* i del número 7 de *Periodística*. Amb *Gazeta*, el llibre que recull les actes de les I Jornades d'Història de la Premsa, ja són quatre les publicacions editades per la Societat Catalana de Comunicació.

El col·leccionista Tomàs Mallol, nou soci d'honor de la SCC

En Assemblea General Extraordinària es va votar la proposta de nomenament per part de la Junta Directiva com a soci d'honor de Tomàs Mallol i Deulofeu. La votació va ser unànime en l'acceptació del nou membre a la Societat. En nom d'aquesta, el director de les Jornades de Cinema i vocal de Publicacions, Joaquim Romaguera, va glossar la figura de Mallol i honorà el seu museu farcit de joguines cinematogràfiques, un dels primers i més importants del món de caràcter privat, i que ell "ha volgut

tossudament i patriòtica que restés a Catalunya". Mallol va reconèixer que estava francament emocionat, i en el seu discurs no van faltar paraules d'agraïment per aquest reconeixement. Així mateix, va aprofitar per expressar la il·lusió amb què espera l'any 1996, data en què es commemora el centenari del naixement del cinema i en què es preveu que el museu s'afegeixi a l'oferta cultural de Girona. A l'acte honorífic de benvinguda al nou soci hi va ser present l'alcalde de Girona, Joaquim Nadal, i el president de la Societat Catalana de Comunicació, Jaume Guillaumet, els quals també van tenir paraules d'elogi cap a la figura apreciada i popular a les terres gironines d'aquest fill de Sant Pere Pescador, resident a Torroella de Fluvià.

La sessió matinal, moderada per Antoni Mercader, la va obtenir Joaquim Romaguera amb la ponència "Del I Encuentro de l'AHCEE al V Congreso de l'AEHC: l'evolució dels estudis cinematogràfics autonòmics i/o nacionals i el major interès pel local (Bibliografia)".

La resta de les comunicacions presentades pels socis es van centrar en la seva majoria en l'apartat sobre "Comunicadors i comunicació". En aquesta secció, alguns dels investigadors van aproximar-se, d'una o altra manera, a la irrupció de les noves tecnologies en el món de la comunicació. "Els multimèdia com a suport d'informació", de Rosa Franquet, i "Simulacions i realitats virtuals en els mitjans de comunicació", d'Antoni Mercader, en van ser dues mostres.

Es va al·ludir a les estrelles de la comunicació en "Els molt honorables multi-mèdiums" de Josep Lluís Gómez Mompant. "Formant comunicadors", de Miquel Rodrigo, plantejà els riscos de separar en l'ensenyament universitari comunicació, periodisme i publicitat en blocs independents, i "Què és allò de la comunicació?", de Manuel Fernández Areal, explicava les diferències entre comunicació i informació. Per la seva banda, Josep M. Casasús va fer un repàs històric a la legislació sobre el dret a l'anonimat en l'evolució del periodisme, i Ernest Udina s'interrogà sobre la realitat periodística i el seu futur en "El periodisme, víctima dels seus èxits". Jaume Guillaumet va parlar sobre "Els gustos del públic en el primer periodisme". Dues comunicacions sobre el caricaturista van obrir i tancar, respectivament, aquesta secció: "Eduard Fiol i Marquès: Caricaturista i dibuixant", per Lluís Costa, i "El caricaturista de premsa com a comunicador, per Iván Tubau.

La tarda la van protagonitzar els convidats al col·loqui públic "La ràdio en el llindar del segle XXI": Josep M. Balcells, Josep Cuní, com a representants de la ràdio pública, i Jordi Jordà i Josep M. Martí, que ho van ser de les privades. El debat va estar moderat

LLIBRES

Un periodisme alternatiu i autogestionari: La premsa de barris a Barcelona, 1968-1977

Manuel LÓPEZ
Epíleg d'Albert Musons
Vaixells de Paper, 15
Col·legi de Periodistes de Catalunya / Diputació de Barcelona, 1994
168 pàgs.

Anàlisi a la vegada acadèmica i periodística de 41 revistes de barri publicades a Barcelona entre 1968 i 1977 que permet treure conclusions globals d'un dels fenòmens més característics de la Barcelona de la transició. Albert Musons ha completat el treball amb un epíleg informatiu sobre la premsa de barri als anys vuitanta i noranta. En aquests moments hi ha censades a Barcelona 59 publicacions de barri. Andrés Naya, vice-

president de la Federació d'Associacions de Veïns, n'ha escrit el pròleg.

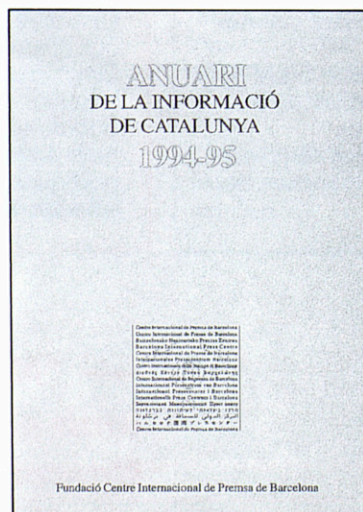
Guia de la comunicació, 1993-1994

Col·legi de Periodistes de Catalunya. Demarcació de Tarragona, 1994
120 pàgs.

Aquesta guia, que des de fa uns anys edita la demarcació de Tarragona del Col·legi, pretén ser una contribució al constant flux d'informació que ha d'existir entre els mitjans d'informació i els seus usuaris. Tots els mitjans i serveis de premsa de les comarques tarragonines hi són censats, inclosos diaris, revistes, emissores de ràdio i televisió i oficines de comunicació de l'Administració i altres institucions.

Anuari de la informació de Catalunya 1994-95

Fundació Centre Internacional de Premsa de Barcelona
330 pàgs.

Una nova edició d'aquesta utilíssima guia de mitjans, posada al dia i ampliada. Una de les principals novetats és la inclusió d'un nou apartat dedicat a agències i assessors de comunicació i productores d'àudio-visuals, que reflecteix prou clarament un aspecte de la professió periodística en auge creixent. A part, les habituals seccions de mitjans de premsa, ràdio i televisió, amb la composició de les redaccions dels més importants, gabinets de comunicació, professors de les tres facultats de periodisme de Catalunya i dades sobre la OJD i el Col·legi de Periodistes. Un índex de noms propis i de mitjans completa la utilitat indiscutible d'aquest anuari.

El president de la Societat Catalana de Comunicació, Jaume Guillaumet, i el director de les Jornades de Cinema, Joaquim Romaguera, donen la benvinguda al nou soci d'honor, Tomàs Mallof. (Foto: Ferran Cabellos).

per Rosa Franquet. En un to "civilitzat", com el va definir Josep M. Martí, es van analitzar els canvis que s'estan produint en l'àmbit radiofònic en aquest final de mil·lenni i les prospeccions de futur per a un mitjà que viu en constant evolució i que es troba en plena renovació tecnològica.

Fragmentació de l'audiència i hiperespecialització de l'oferta

Tots els integrants de la taula van coincidir a reconèixer una tendència de la ràdio cap a la superespecialització, no només dels continguts de cada programa per franges horàries, sinó també de les cadenes per si mateixes. Aquesta especialització estaria motivada pels canvis en el tipus d'audiència, que "ha passat de ser estàtica a ser mòbil", segons Balcells, i amb interessos diferenciats, i que "marca la demanda del tipus de programa i l'oferta que fa l'empresa". Per al director de la Cadena SER a Catalunya, Josep Maria Martí, seran les cadenes en el suport tècnic les que portaran un creixement exponencial de la programació i una major fragmentació de l'audiència i, per tant,

una més gran segmentació publicitària; de tal manera que no serà la publicitat la que la finançarà totalment, sinó el pagament. Martí va posar com a exemples el cas de la ràdio americana, on es parla de preferències i micropreferències musicals de l'audiència, i el dels japonesos, que, aprofitant tota la xarxa de cablejat que tenen les grans ciutats, des de fa anys estan fent experiències de ràdio per cable amb ofertes multiràdio de cent i de dos-cents canals, amb coses tan exòtiques com un canal que dona 24 hores al dia guitarra clàssica espanyola i un altre dedicat íntegrament a The Beatles i a versions dels seus temes.

El director de Radio Nacional de España, a Catalunya, Josep Ma. Balcells, va apuntar quatre aspectes que, per a ell, estan marcant la ràdio d'avui i que tindran un paper decisiu també en el seu futur: els canvis sociològics per part dels oients, la innovació tecnològica, la política empresarial i, com a conseqüència, la necessitat d'una intervenció pública.

Interferències: la pèrdua de la credibilitat i el codi deontològic

Un altre dels grans eixos del debat va girar entorn del possible darwinisme que es produirà en el mercat radiofònic. D'una banda, només sobreviurà qui tingui els recursos econòmics per afrontar les inversions que implica el repte de la renovació tecnològica. Això evidenciarà una tendència cada vegada més important cap a la concentració d'empreses i obligarà a plantejar-se la funció i la continuïtat de tot un univers format per petites emissores d'àmbit local i emissores municipals. Si més no, Josep M. Martí creu que la ràdio local no desapareixerà, perquè serà una forma d'especialització.

D'altra banda, la ràdio pública no podrà mantenir-se al marge d'aquest combat, i haurà d'entrar en competència directa amb les grans cadenes.

Per mantenir el pluralisme, J.M. Balcells va demanar la creació d'un ens que reguli aquest mercat radiofònic, "una autoritat que no sigui purament política, que sigui de l'àmbit àudio-visual i que defensi els interessos de les empreses, però també els de l'oient. Igualment, Balcells va advertir del perill que el món radiofònic estigui cada vegada més colonitzat per les cadenes castellanoparlants, però va dir que "de la mateixa manera, cal evitar caure en el monopoli català de ràdio pública". També en l'àmbit de la llengua va demanar la intervenció "d'aquesta autoritat àudio-visual que hauria de vetllar també, com s'ha fet en el món del cinema".

Televisió, fins a on?

Annals del Periodisme Català, 24
Col·legi de Periodistes de Catalunya, gener-juny 1994
84 pàgs.

Ha de posar límits la societat a la televisió com a mitjà de comunicació de masses? Aquesta és la pregunta que tracta de respondre l'últim número d'*Annals*, mitjançant col·laboracions de periodistes de televisió com Carme Basté, Federico Gallo, Santiago Gimeno, Gabriel Jaraba i Montserrat Nebot; crítics de televisió com Tomàs Delclòs i Ferran Monegal; i estudiosos del fenomen comunicatiu a la televisió com Pere Oriol Costa i Josep Gifreu.

Anàlisi, 16

Universitat Autònoma de Barcelona, juny 1994
214 pàgs.

L'últim número d'aquests "Quaderns de comunicació i cultura" presenta un tema central sobre la sida i la comunicació, a part dels habituals articles d'estudi i recerca, entre els quals destaquen el d'Amparo Moreno sobre la premsa de successos i el de Francesc Espinet sobre la recepció de la ràdio a Catalunya des del seu inici fins a la guerra civil, segons els egodocuments.

Funció plàstica de les lletres

Ricard HUERTA
Edicions del Bullent, València, 1994

Obra guardonada pel Centre d'Investigació de la Comunicació

de MASSES 1992. És un estudi original i suggerent de la tipografia, sobretot publicitària, dels anys cinquanta, vinculant-la al moment polític, econòmic i cultural del país. Títols i rètols publicats a la premsa espanyola apareixen en aquest llibre sota una perspectiva diferent, plens de contingut.

Guia de la corrupció

Jordi BORDAS, Santiago TARÍN i Eduardo MARTÍN DE POZUELO
Plaza i Janés, 1994
260 pàgs.

Anàlisi, feta de manera accessible, d'un dels temes més cridaners de l'actualitat política i social espanyola. Baltasar Gatzón hi ha escrit un extens pròleg. S'hi tracten els temes següents: Roldán, Caric, Naseiro, Ucifa, Salanueva, Filesa, Casinos, Juan Guerra, Rodríguez Colorado, Planasdemunt, Renfe, Hormaechea, alcalde de Burgos, Pujana, joc al País Basc, Galícia i Catalunya, PER, petroli d'Astúries, Casa Grande i Ibercorp.

El locutor de Catalunya Ràdio Josep Cuní va exposar el seu punt de vista des de la perspectiva del present i del futur. En primer lloc, va denunciar l'etiquetatge fals de la ràdio com a gènere menor per part dels professionals. "Si entenem pel llindar del segle XXI avui mateix, seria absurd no reconèixer la força de la ràdio. La ràdio avui s'escolta més que no s'ha escoltat mai en tota la seva història". Cuní es va remetre a les xifres d'un estudi d'audiència a Catalunya del mes de març de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió en què 4.100.000 persones admeten escoltar almenys mitja hora de ràdio al dia, dos-cents mil oients més que l'any anterior i cinc-cents mil més que a l'any 1992.

També va afirmar que la irrupció de les televisions privades no ha afectat l'audiència global de la ràdio, i que ambdós mitjans fins i tot es complementen en certes franges horàries. Segons es desprèn d'aquests mateixos estudis, la ràdio és el mitjà amb més credibilitat, però Cuní creu que aquest poder que se li concedeix es troba ara en perill per la "dinàmica diabòlica" en què ha entrat la ràdio. "Entenc que estem en un moment en el qual una certa manca de rigor, una tendència a la crítica per la crítica, al parlar per parlar, al tot val... està dominant les ones i està dominant l'audiència. Una audiència que espero que arribarà un dia en què li resultarà esperpèntic escoltar les coses que pugui estar escoltant avui mateix i passarà a separar el gra de la palla, si és que queda gra".

La ràdio del 2000

Cuní també va mostrar la seva preocupació pel manteniment i compliment del Codi Deontològic per part dels professionals. Va denunciar que a Catalunya sectors que el van avalar en el seu moment no el compleixen; "hipocresia", va dir, "que ve donada per unes exigències de mercat que porten una empresa a unes exigències cap als seus professionals i aquests cap al compliment d'unes línies que han de seguir si volen mantenir el seu lloc de treball".

Per a Josep Cuní, en el futur de la ràdio hi tenen un paper decisiu els mateixos professionals: "Si el llindar del segle XXI entenem que serà demà, la ràdio serà allò que els professionals vulguem que sigui, independentment de les innovacions tecnològiques, de les línies empresarials, dels canvis sociològics i de la intervenció o no intervenció pública".

Per la seva banda, el director de la Cadena COPE a Catalunya, Jordi Jordà, va expressar els seus dubtes sobre si la ràdio del

2.000 serà com la d'avui, tot i el curt període que els separa, pel ritme accelerat de canvis amb què evoluciona. Aquestes transformacions es produeixen, segons Jordà, no només per factors tecnològics, sinó sobretot per motius econòmics. "Les emissores majoritàriament deficitàries des de fa uns anys", va afegir, "busquen aconseguir beneficis per la via ràpida, sense que existeixi la possibilitat de fer experiments. Conseqüentment, l'opció més ràpida i fàcil ha estat la dels fitxatges milionaris de les estrelles de la ràdio".

La revolució tecnològica a les ones radiofòniques

Josep Maria Martí, director de la cadena SER a Catalunya, va iniciar la seva intervenció fent un repàs a la història del panorama radiofònic espanyol i català, en el qual va destacar el paper capdavanter de la ràdio catalana tant des del punt de vista del suport tecnològic com del programàtic, i també dels canvis i transformacions que s'han operat en l'audiència. "I, en aquests moments", va puntualitzar, "la ràdio es troba en una situació d'expectativa força semblant a la que s'està produint a Europa". Martí va explicar que "un fet que afectarà no només la ràdio sinó també la televisió és l'aplicació de les tècniques de tractament numèric del so, que, ajudades per les tècniques de compressió, faran possible que pels canals que actualment hi passa una emissora de televisió n'hi passi més d'un, i que en lloc d'un canal d'àudio n'hi puguin passar fins i tot deu". Com és el cas de París, on per una sola freqüència de FM n'hi van posar dotze, una experiència revolucionària que marca el futur de la ràdio. El director de la Cadena SER creu que la ràdio està en disposició d'adaptar-se a aquest futur, determinat fonamentalment per la tecnologia, com ho ha fet al llarg de la seva història. "Per tant", va concloure, "està en mans de les polítiques industrials que, amb la incorporació de nous aparells de recepció de FM, el canvi es retardi o s'acceleri, però en tot cas la tecnologia està aprovada i la revolució està esperant". Posteriorment, i donant per acabat el programa de la IV Conferència, es van repartir exemplars de les publicacions *Gazeta* i *Periodística* als assistents, després que els responsables, Josep M. Figueres i Josep M. Casasús, respectivament, en fessin la presentació. El president de la Societat Catalana de Comunicació, Jaume Guillaumet, va clausurar oficialment la IV Conferència i el curs acadèmic i va agrair les facilitats i la bona acollida per part de la ciutat de Girona. ●

LLIBRES

Ferran Soldevila, una aproximació bio-bibliogràfica
Rosa MONTORIOL i SABATÉ
Editorial Afers, 1994
148 pàgs.

Estudi sobre un autor que el llibre defineix com a "historiador, poeta i dramaturg", oblidant-ne una de les facetes més importants, de la qual, tanmateix, n'ha de deixar constància: la de periodista. Soldevila va ser redactor i després director de la *Revista de Catalunya*, fou corresponsal del *Journal de Genève* durant gairebé deu anys, i va publicar articles, entre altres periòdics, a *La Veü de Catalunya*, *La Publicitat* i *Mirador*. Algun dels seus llibres, com *Un segle de vida catalana*, tenen un indiscutible component periodístic que es combina amb la d'historiador.

"Lo que passa"
Pedro Antonio HERAS
CABALLERO i Maria Isabel
SÁNCHEZ VILLANUEVA
Hemeroteca Caixa de Tarragona,
1994
148 pàgs.

Reproducció facsímil dels deu números del primer setmanari en català de Tarragona, publicats l'any 1868, acompanyada d'un estudi introductori. La revista, com comenten els autors, va triar el català "per motius eminentment pragmàtics", més que per militància catalanista.

Por Bosnia
Victòria CAMPS i altres
Deriva Editorial, 1994
168 pàgs.

Dotze articles, aplegats en llibre, sobre la qüestió dels territoris de

l'antiga Iugoslàvia. Els drets dels articles han estat cedits pels autors al diari de Sarajevo *Oslobodenje* a través de Reporters sense Fronteres i Periodistes per la Pau. Llibre no solament informatiu, sinó solidari. Signen els articles –a part de Victòria Camps– Vicenç Fisas, Miguel Garcia-Posada, Juan Goytisolo, Miguel Izard, Rosa Montero, Bernat Muniesa, Miguel Ángel Nieto Solís, Joan Palomés, Ignasi Riera, Fanny Rubio i Horacio Vázquez Rial.

Normes i reglaments de l'Arxiu Municipal de Barcelona
Ajuntament de Barcelona, 1994
96 pàgs.

Eina indispensable per als periodistes que utilitzen habitualment els serveis de l'Arxiu Municipal de Barcelona, tant amb finalitats històriques com per a treballs d'investigació sobre el passat més proper.

Relación verdadera de un viaje americano
Enrique BADOSA
Col·lecció El Bardo, 1994

Un nou llibre de poesia –el vuitè del periodista especialitzat en crítica literària Enric Badosa, inspirat en els viatges de Colom i Hernán Cortés, a mig camí entre la fantasia i les memòries.